

U 17/2025 rd

Statsrådets skrivelse till riksdagen om kommissionens förslag till ändring av Europaparlamentets och rådets förordningar för att möta strategiska utmaningar (halvtidsöversyn av sammanhållningspolitiken)

Med stöd av 96 § 2 mom. i grundlagen översänds till riksdagen kommissionens meddelande COM(2025) 163 final och åtföljande lagstiftningsförslag om ändring av förordning (EU) 2021/1058 om Europeiska regionala utvecklingsfonden och Sammanhållningsfonden, förordning (EU) 2021/1056 om fonden för en rättvis omställning, förordning (EU) 2021/1057 om inrättande av Europeiska socialfonden+ och förordning (EU) 2021/691 Europeiska fonden för justering för globaliseringseffekter för uppsagda arbetstagare samt en promemoria om förslagen COM(2025) 123 final, COM(2025) 164 final och COM(2025) 140 final.

Helsingfors den 28 maj 2025

Näringsminister Wille Rydman

Konsultativ tjänsteman Petri Haapalainen

28.5.2025

FÖRSLAG TILL ÄNDRING AV EUROPAPARLAMENTETS OCH RÅDETS FÖRORDNINGAR FÖR ATT MÖTA STRATEGISKA UTMANINGAR (HALVTIDSÖVERSYN AV SAMMANHÅLLNINGSPOLITIKEN)

1 Bakgrund

Kommissionens ordförande von der Leyen lade i sitt brev av den 4 mars 2025 fram planen ReArm Europe för att stärka försvarsfinansieringen i syfte att påskynda de europeiska försvarsinvesteringarna och säkerställa en mer oberoende försvarskapacitet. ReArm Europe-planen består av fem pelare: förslaget om det finansiella instrumentet Safe, flexibilitet i EU:s finanspolitiska regler, utnyttjande av befintliga EU-instrument för försvarsinvesteringar, utvidgning av Europeiska investeringsbankens finansieringsmöjligheter och underlättande av möjligheterna att använda privat kapital. En separat E-utredning (E 21/2025 rd) har utarbetats om ReArm Europe-planen.

Denna U-skrivelse omfattar den del av ReArm Europe-planen som gäller utnyttjande av befintliga EU-instrument för försvarsinvesteringar. I detta avseende gav kommissionen den 1 april 2025 ett meddelande och tre lagstiftningsförslag där det föreslås att fem förordningar om EU-fonder ändras. Denna förslagshelhet är en del av den mer omfattande halvtidsöversynen av EU:s regional- och strukturpolitik under innevarande budgetramperiod.

Kommissionens mål är att slutföra förhandlingarna med medlemsstaterna om halvtidsöversynen av de nationella programmen för sammanhållningsfinansiering och omfördelningen av medel under 2025, så att de förnyade programmen kan börja genomföras 2026. Hälften av finansieringen för 2026 och 2027 riktas slutgiltigt till de nationella programmen först efter att besluten om halvtidsöversynen har godkänts.

2 Förslagets syfte

Kommissionen gav den 1 april 2025 ett meddelande och tre lagstiftningsförslag om ändring av regleringen av fem EU-fonder för slutet av programperioden 2021–2027. Förslagen är kopplade till halvtidsöversynen av EU:s regional- och strukturpolitik, där resultaten av justeringarna ger möjlighet till en övergripande anpassning av programmen med beaktande av negativ utveckling och eventuella nya utmaningar på det sätt som föreskrivs i artikel 18 i förordning (EU 1060/2021¹).

¹ EUROPAPARLAMENTETS OCH RÅDETS FÖRORDNING (EU) 2021/1060, av den 24 juni 2021 om fastställande av gemensamma bestämmelser för Europeiska regionala utvecklingsfonden, Europeiska socialfonden+, Sammanhållningsfonden, Fonden för en rättvis omställning och Europeiska havs-, fiskeri- och vattenbruksfonden samt finansiella regler för dessa och för Asyl-, migrations- och integrationsfonden, Fonden för inre säkerhet samt instrumentet för ekonomiskt stöd för gränsförvaltning och viseringspolitik.

I halvtidsöversynen antar kommissionen de reviderade nationella programmen och den slutgiltiga tilldelningen av det så kallade flexibilitetsbeloppet för Eruf, Sammanhållningsfonden, ESF+ och FRO. Detta innebär att ett belopp som motsvarar 50 procent av finansieringen för åren 2026 och 2027 per program inte ska tilldelas programmet slutgiltigt förrän efter antagandet av kommissionsbeslutet efter halvtidsöversynen i enlighet med artikel 18.

Genomförandet av programmen inom sammanhållningspolitiken har gått långsamt i medlemsstaterna. Motsvarande tröghet i genomförandet har även förekommit under tidigare programperioder. Enligt kommissionens meddelande är nivån på utbetalningarna för programperioden 2021–2027 densamma som i motsvarande fas av programperioden 2014–2020, men efter att bestämmelserna om användningstiden för medlen har skärpts återstår mindre användningstid än tidigare. Enligt kommissionen motsvarar det programinnehåll som utarbetades 2019–2021 inte de nuvarande behoven. På grund av oförutsedda strategiska geopolitiska utmaningar borde man därför i halvtidsöversynen av sammanhållningspolitiken göra ändringar i användningen av de medel som avtalats för programperioden 2021–2027 genom att omfördela dem.

Syftet med kommissionens förslag är å ena sidan att säkerställa snabbare och effektiv användning av medlen för programperioden 2021–2027 i medlemsstaterna och å andra sidan att koncentrera resurserna till nya eller växande strategiska prioriteringar på EU-nivå.

Det särskilda syftet med kommissionens förslag är att utvidga medlemsstaternas möjligheter att stödja de behov som beskrivs i vitboken om försvar av att stärka säkerheten och försvaret på ett genomgående sätt i EU:s finansieringsprogram, och på så sätt stödja kommissionens ReArm Europe-plan.

Kommissionen betonar att den nya geopolitiska miljön förutsätter en stark satsning på resiliens, beredskap och försvarsberedskap samt på att minska beroenden. Europeiska unionen bör fatta avgörande beslut för att öka sitt stöd till utvecklingen av försvarsförmågan och försvarsindustrins konkurrenskraft.

Genom satsningar på sammanhållningspolitiken har EU möjlighet att svara på det brådskande behovet av stöd till Ukraina och samtidigt säkerställa den långsiktiga säkerheten i Europa.

Kommissionens övriga ändringsförslag gäller åtgärder för att öka konkurrenskraften, boende till rimliga priser, energiinvesteringar och hållbar vattenhushållning.

I sitt meddelande betonar kommissionen möjligheten att till de sammanhållningspolitiska programmen överföra RRP-projekt inom faciliteten för återhämtning och resiliens vars mål inte uppnås före utgången av återhämtningsinstrumentets användningstid i slutet av 2026. Kommissionen har inte lagt fram några lagstiftningsförslag i anknytning till detta.

Förslagen gäller endast användningen av anslagen i EU:s nuvarande fleråriga budgetram.

Kommissionens mål är att slutföra förhandlingarna med medlemsstaterna om halvtidsöversynen av programmen och omfördelningen av medlen under 2025, så att de förnyade programmen kan börja genomföras 2026.

3 Förslagets huvudsakliga innehåll

Kommissionen gav den 1 april 2025 meddelandet En moderniserad sammanhållningspolitik: halvtidsöversyn (COM(2025) 163 final) med tre lagstiftningsförslag.

Två lagstiftningsförslag gäller användningen av EU:s regional- och strukturpolitiska programmedel i medlemsstaternas delade förvaltning som finansieras ur Europeiska regionala utvecklingsfonden (Eruf) och Sammanhållningsfonden, Fonden för en rättvis omställning (FRO) och Europeiska socialfonden+ (ESF+):

1. Kommissionens förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om ändring av förordningarna (EU) 2021/1058 och (EU) 2021/1056 vad gäller särskilda åtgärder för att hantera strategiska utmaningar i samband med halvtidsöversynen (COM(2025) 123 final), och
2. Kommissionens förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om ändring av förordning (EU) 2021/1057 om inrättande av Europeiska socialfonden+ (ESF+) vad gäller särskilda åtgärder för att hantera strategiska utmaningar (COM(2025) 164 final).

Dessutom gav kommissionen ett lagstiftningsförslag som gäller en ändring av Europeiska fonden för justering för globaliseringseffekter (EGF) i Europaparlamentets och rådets förordning om ändring av förordning (EU) 2021/691 vad gäller stöd till arbetstagare som inom kort förväntas bli uppsagda i företag som genomgår omstrukturering (COM(2025) 140 final).

3.1 Projekt inom försvars- och säkerhetssektorn

Kommissionen föreslår att de allmänna försvars- och beredskapsfärdigheterna i Europa ska kunna stärkas genom att inom ramen för Eruf stödja produktiva investeringar i alla EU-områden och i företag av alla storlekar. Det andra nya specifika försvarsmålet bidrar till att bygga upp resilient försvarsinfrastruktur eller infrastruktur med dubbla användningsområden för att främja militär rörlighet i unionen. Enligt kommissionen skulle dessa specifika mål också hjälpa EU:s östra gränsregioner, som på grund av Rysslands anfällskrig står inför den dubbla uppgiften att öka säkerheten och samtidigt blåsa nytt liv i sina ekonomier.

De stödberättigande åtgärderna ska utvidgas så att även utveckling och tillverkning av produkter med ett användningsområde kan stödjas med sammanhållningsmedel. Begränsningarna av de stödberättigande åtgärderna ska bindas till definitionerna av försvarsmateriel och andra försvarsprodukter i artikel 2 i Safe-förordningen². Enligt utkastet till förordning skulle definitionerna få sitt innehåll från artikel 2 i direktiv 2009/81/EG, som hänvisar till a) militär utrustning, inbegripet alla tillhörande delar, komponenter och/eller underenheter, b) utrustning av känslig karaktär, inbegripet alla tillhörande delar, komponenter och/eller underenheter, c) byggtreprenader, varor och tjänster, som direkt hänför sig till den utrustning som avses i led a och b under hela dess livslängd, d) byggtreprenader och tjänster specifikt för militärändamål, eller byggtreprenader och tjänster av känslig karaktär.

Åtgärder som stöds inom ramen för det specifika målet för militär rörlighet bör enligt kommissionens förslag i första hand inriktas på en eller flera av EU:s fyra prioriterade korridorer för militär rörlighet som medlemsstaterna har identifierat genom rådets beslut av den 18 mars

² Kommissionens förslag till rådets förordning om inrättande av instrumentet säkerhetsaktion för Europa (Safe) genom förstärkning av europeisk försvarsindustri (Safe-förordningen)

2025 (Bilaga II till Militära krav för militär rörlighet inom och utanför EU). Enligt kommissionens förslag kan den militära rörligheten stödjas med finansiering både från Eruf och Sammanhållningsfonden. Enligt kommissionen skulle frivilliga överföringar av nationella allokeringar från de medlemsstater som får stöd från Sammanhållningsfonden till anslagen för militär rörlighet inom Fonden för ett sammanlänkat Europa (CEF) säkerställa samordnade åtgärder i de korridorer för militär rörlighet som betonas i vitboken om försvarsberedskap.

Kommissionen anser att det är viktigt att åtgärderna inom ESF+ möjliggör parallella och snabba nödvändiga investeringar i tillgången till kompetent arbetskraft som försvarsindustrin behöver. Försvarsindustrins förmåga att rekrytera yrkeskunniga arbetstagare samt omskola och förbättra arbetstagarnas yrkeskunskap är en absolut förutsättning för att produktionen ska kunna utökas på mycket kort tid.

3.2 Strategisk konkurrenskraft och minskning av koldioxidutsläpp

Dessutom bör utvecklingen av kompetens som stöder försvarsindustrin utvidgas till att omfatta stöd för anpassning till förändringar i anslutning till utfasningen av kol, och för detta föreslår kommissionen en ny ESF-prioritering: "Arbetstagares, företags och företagares anpassning till förändringar som bidrar till minskade koldioxidutsläpp och resiliens i produktionskapaciteten". Den tredje nya ESF-prioriteringen i kommissionens förslag är åtgärder som främjar de mål som avses i artikel 2 i STEP-förordningen (EU) 2024/795.

3.3 Stödjande av bostadspolitiken

Kommissionen föreslår en förstärkning av sammanhållningspolitiska åtgärder som främjar tillgången till bostäder till överkomlig kostnad och har tillsammans med Europeiska investeringsbanken utarbetat en finansieringsmodell som kombinerar stöd i form av bidrag och lån. Kommissionens mål är att fördubbla de sammanhållningspolitiska investeringarna i bostäder till överkomliga priser i medlemsstaterna. I detta syfte föreslår kommissionen att nya specifika mål läggs till i åtgärdsurvalet för program som stöds av Eruf och FRO: "främja tillgång till bostäder till överkomlig kostnad och därmed sammanhängande reformer" och "främja integrerad territoriell utveckling genom tillgång till bostäder till överkomlig kostnad och utveckling av relaterade reformer i alla typer av territorier".

3.4 Energiomställning

Kommissionen föreslår att ett specifikt mål införs för att öka energitryggheten och påskynda energiomställningen samt främja ren mobilitet, för att främja sammanlänkningar av energinät och tillhörande överföringsinfrastruktur samt utbyggnad av laddningsinfrastruktur.

3.5 Hållbara vattenresurser

För att betona den strategiska vikten av hållbar vattenförvaltning föreslår kommissionen att det befintliga specifika målet ändras till att "främja säker tillgång till vatten, hållbar vattenförvaltning och vattenresiliens".

3.6 Incitament för programändringar

Kommissionen föreslår dessutom separata incitament för att genomföra programändringarna. Överföringen av den strategiska tyngdpunkten till nya specifika mål och prioriteringar för verksamheten som fokuserar på STEP stöds enligt kommissionens förslag med höjd förfinansiering på 30 procent och medfinansiering från EU på 100 procent.

Om medlemsstaten omfördelar minst 15 procent av EU-finansieringen för sammanhållningsprogrammet i fråga till de nya specifika målen och STEP, föreslås en förskottsavgift av engångsnatur på 4,5 procent för 2026 utöver den förfinansiering på 0,5 procent som annars ska betalas, förutsatt att överföringarna som görs vid halvtidsöversynen överskrider de programspecifika tröskelvärdena. Till skillnad från det ovan nämnda är tilläggsförskottet av engångskaraktär 2026 dock 9,5 procent i program som inkluderar unionens östra gränsregioner, förutsatt att de överföringar som görs i halvtidsöversynen överskrider ovan nämnda programspecifika tröskelvärden. Således skulle förfinansieringen av engångskaraktär för 2026 för de medlemsstater som gör tillräckligt stora ändringar i sina program vara antingen 5 eller 10 procent beroende på programrådets geografiska läge.

Tiden för genomförande av de ändrade programmen kan förlängas med ett år, det vill säga till slutet av 2030, om förutsättningarna i förordningarna uppfylls.

För att kunna utnyttja möjligheterna med de föreslagna ändringarna av förordningen föreslår kommissionen en förlängd tidsfrist för att bereda och överlämna programändringar till kommissionen.

3.7 Horisontella principer

Det föreslås att den nuvarande regleringen av klimatberäkningen och den tematiska koncentrationen ändras så att medlen mer flexibelt kan överföras till försvaret och andra nya prioriteringar.

Det föreslås inga ändringar i bestämmelserna om klimatmål och klimatanpassningsmekanism i förordning (EU 2021/1060) om sammanhållningspolitiken och vissa fonder inom ramen för delad förvaltning, med undantag av artikel 6.1. Kommissionen föreslår en ändring av beräkningssättet för Erufs mål på 30 procent och Sammanhållningsfondens klimatmål på 37 procent, så att bidrag som överskrider den ena fondens mål får beaktas vid beräkningen av den andras.

Medel som riktas till den prioritering som stöder försvarsindustrins kompetensbehov överförs utanför minimiandelsskruven enligt artikel 7 i förordningen om ESF+ så att de överförda beloppen inte beaktas vid beräkningen av 25 procent för social inkludering och 3 procent till stöd för de personer som har det sämst ställt.

I Erufs minimiandel på 30 procent av klimatåtgärderna inräknas inte medel som överförts från de nuvarande prioriteringarna till de nya specifika målen.

3.8 Stöd till strategiska investeringar och stora företag samt överföring av medel till fonder som förvaltas direkt av kommissionen

Kommissionen anser att man även bör stärka de stora företagens roll i den regionala utvecklingen, eftersom de styr forskning, innovation, kunskap och tekniköverföring till andra företag samt skapar efterfrågan och sysselsättning i hela leveranskedjan. Kommissionen föreslår att möjligheterna att stödja produktiva investeringar ska utvidgas till andra företag än små och medelstora företag inom ramen för Eruf, med respekt för reglerna för statligt stöd, i fall där ekonomiska resurser används till att

- 1) stödja investeringar som bidrar till målen med den europeiska plattformen för strategisk teknik (STEP),

- 2) stärka den industriella kapaciteten att främja försvarsförmågan,
- 3) bidra till ett europeiskt försvarsprojekt av gemensamt intresse (IPCEI) som godkänts av kommissionen eller
- 4) underlätta utfasning av fossila bränslen i industrin, och underlätta anpassningen av produkter inom exempelvis fordonsindustrin och energiintensiva industrier.

Alla åtgärder ska följa EU:s gällande regler för statligt stöd, inklusive kriterierna för stöd till stora företag i gruppundantagsförordningen.

Kommissionen föreslår att Erufs stöd till STEP-projekt ska möjliggöras i alla regioner, att den övre gränsen på 20 procent för STEP-överföringar ska slopas och att tidsfristen för de anpassningar som skapats genom STEP-förordningen ska förlängas. Enligt det förklarande meddelandet kommer kommissionen senare att föreslå en ändring av STEP-förordningen och tillhörande lagstiftning som omfattar flera EU-program för att lägga till en fjärde sektor med inriktning på försvar i de strategiska sektorerna, som särskilt skulle kunna stödjas av Horisont Europa och programmet för ett digitalt Europa.

Stöd från Europeiska regionala utvecklingsfonden och Europeiska socialfonden kunde också beviljas för projekt som deltar direkt i IPCEI-programmet som kommissionen godkänt med stöd av artikel 107.3 b i EUF-fördraget i enlighet med meddelande C (2021) 8481 i andra företag än små och medelstora företag.

Stöd till andra företag än små och medelstora företag främjas också genom Fonden för en rättvis omställning genom att slopa kravet på bristanalys och skyldigheten att beakta resultaten av analysen.

Kommissionen föreslår också att den nuvarande övre gränsen på 20 procent för överföringar från Eruf slopas för att öka användningen av finansieringsinstrumentet InvestEU och underlätta överföringen av medel från den delade förvaltningen till medlemsstatskomponenterna i InvestEU i enlighet med det separata förslaget om InvestEU (COM(2025)84 final).

Kommissionen föreslår dessutom en utvidgning av användningen av så kallade toppmärken för kompetens och möjligheten att överföra Eruf-medel till instrumentet för interregionala innovationsinvesteringar samt till programmet för integrerad stadsutveckling.

3.9 Europeiska fonden för justering av globaliseringseffekter

Genomförandet av Europeiska fonden för justering av globaliseringseffekter (EGF) förutsätter enligt kommissionen också effektivisering. EGF är en krisfond som fungerar reaktivt, främjar genomförandet av de principer som fastställts inom den europeiska pelaren för sociala rättigheter och ökar den sociala och ekonomiska sammanhållningen mellan regionerna och medlemsstaterna. Den är ett särskilt instrument som inte ingår i maximibeloppen för den fleråriga budgetramen. Stödet från EGF får enligt regleringen inte överstiga ett årligt maximibelopp på 30 miljoner euro (i 2018 års priser). Målet är att stödja uppsagda arbetstagare i strukturomvandlingar som är betydande till sin omfattning och inverkan. Stöd från EGF kan dock inte användas i en situation där arbetstagare inom den offentliga sektorn sägs upp till följd av nedskärningar i anslagen som en medlemsstat gjort.

Kommissionen föreslår att den årliga tilldelningsprocessen påskyndas, att åtgärdernas omfattning utvidgas och att medlemsstaternas skyldigheter utökas.

Kommissionen skulle bevilja stöd till varje företag i den ordning som de ansökningar som medlemsstaterna godkänt inkommer utan lands- eller branschspecifika kvoter, tills de anslag som reserverats för året i fråga hade använts. Maximibeloppet för det stöd som beviljas ett företag är inte reglerat. Företaget ska själv delta i kostnaderna för åtgärderna genom att delta i den nationella medfinansieringen. Beloppet från unionsfinansieringen till företaget skulle vara bundet till den högsta möjliga stödnivån för ESF-stöd i den medlemsstat där företaget är etablerat.

Kommissionen föreslår en ändring av verksamhetskriteriet för stöd som förutsätter minst 200 arbetslösa arbetstagare eller egenföretagare vars arbete har upphört. Kommissionen föreslår att man vid alla omfattande uppsägningshot ska kunna stödja arbetstagarna med finansieringsstöd från EGF redan före uppsägningen och på så sätt främja matchningen på arbetsmarknaden.

Medlemsstaterna bör inrätta EGF-kontaktpunkter som samordnar åtgärderna. Förordningen ska innehålla bestämmelser om minimiinnehållet i ansökningarna och samordningspunkternas uppgifter. Det ska vara möjligt att få tekniskt stöd från EU för förvaltningen.

På motsvarande sätt som i den nuvarande regleringen ska medlemsstaterna bland annat göra en tillförlitlig bedömning av att EGF-stödet inte blir en otillbörlig fördel för den ekonomiska aktör som ansöker om stöd i strid med reglerna om statligt stöd. Redan i dag krävs ett yttrande från medlemsstaten som bekräftar att det ansökta EGF-stödet är förenligt med unionens förfarandemässiga och materiellrättsliga regler för statligt stöd, samt ett yttrande som i stora drag anger varför det samordnade paketet inte ersätter åtgärder som enligt nationell lagstiftning eller kollektivavtal hör till arbetsgivarnas ansvar.

4 Förslagets rättsliga grund och förhållande till proportionalitets- och subsidiaritetsprinciperna

Avdelning XVIII i tredje delen av fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (EUF-fördraget) innehåller bestämmelser om ekonomisk, social och territoriell sammanhållning. Enligt artikel 174 i EUF-fördraget om målen för sammanhållningspolitiken ska unionen utveckla och fullfölja sin verksamhet för att stärka sin ekonomiska, sociala och territoriella sammanhållning. Unionen ska särskilt sträva efter att minska skillnaderna mellan de olika regionernas utvecklingsnivåer och eftersläpningen i de minst gynnade regionerna. Enligt artikel 174.3 i EUF-fördraget ska särskild hänsyn tas till bland annat gränsregioner.

Kommissionen lägger fram ett antal rättsliga grunder för förordningarna:

- Den rättsliga grunden för förslaget till Europeiska regionala utvecklingsfonden och fonden för en rättvis omställning är artiklarna 175, 177, 178 och 322 i EUF-fördraget.
- Den rättsliga grunden för förslaget om Europeiska socialfonden+ är artiklarna 164, 177, 178 och 322 i EUF-fördraget.
- Den rättsliga grunden för Europeiska globaliseringsfonden är artikel 175.3 i EUF-fördraget.

I artikel 175 första och tredje punkten i EUF-fördraget föreskrivs följande: Medlemsstaterna ska bedriva och samordna sin ekonomiska politik i syfte även att uppnå de mål som anges i artikel 174. Vid utformningen och genomförandet av unionens politik och åtgärder och vid genomförandet av den inre marknaden ska de beakta målen i artikel 174 och bidra till att dessa uppnås. Om särskilda åtgärder behöver vidtas utanför fonderna och utan att det påverkar

tillämpningen av de åtgärder som beslutas inom ramen för unionens övriga politik, får Europaparlamentet och rådet besluta om sådana särskilda åtgärder i enlighet med det ordinarie lagstiftningsförfarandet. Artikel 175.3 i EUF-fördraget om särskilda åtgärder utanför fonderna är således sekundär i förhållande till de övriga rättsliga grunderna.

Enligt artikel 164 i EUF-fördraget ska Europaparlamentet rådet i enlighet med det ordinarie lagstiftningsförfarandet och efter att ha hört Ekonomiska och sociala kommittén och Regionkommittén anta tillämpningsförfordningar för Europeiska socialfonden.

Enligt artikel 177 i EUF-fördraget ska Europaparlamentet och rådet, utan att det påverkar tillämpningen av artikel 178, genom förordningar i enlighet med det ordinarie lagstiftningsförfarandet och efter att ha hört Ekonomiska och sociala kommittén samt Regionkommittén, fastställa strukturfondernas uppgifter, huvudmål och organisation, vilket kan omfatta en omgruppering av fonderna. Enligt samma förfarande ska också de allmänna regler fastställas som ska tillämpas på fonderna och de bestämmelser som behövs för att säkerställa deras effektivitet och samordningen av fonderna med varandra och med andra befintliga finansieringsorgan. Enligt artikel 177 ska en enligt samma förfarande upprättad sammanhållningsfond lämna ekonomiska bidrag till projekt på miljöområdet och till transeuropeiska nät inom infrastrukturen på transportområdet.

Enligt artikel 178 i EUF-fördraget ska Europaparlamentet och rådet besluta om tillämpningsförfordningar för Europeiska regionala utvecklingsfonden i enlighet med det ordinarie lagstiftningsförfarandet och efter att ha hört Ekonomiska och sociala kommittén samt Regionkommittén.

Enligt artikel 322 i EUF-fördraget ska Europaparlamentet och rådet genom förordningar, i enlighet med det ordinarie lagstiftningsförfarandet och efter att ha hört revisionsrätten, anta finansiella regler.

En sammanslagning av de rättsliga grunderna är möjlig. De är kompatibla med varandra och förutsätter samma beslutsförfarande. Rådet och parlamentet behandlar förslaget i vanlig lagstiftningsordning och rådet fattar sitt beslut med kvalificerad majoritet.

Det föreslås inte att kommissionen ska delegeras lagstiftningsbehörighet och kommissionen ska inte heller ges befogenhet att utfärda genomförandeakter.

Enligt en muntlig bedömning av rådets rättstjänst är kommissionens förslag förenligt med fördragen.

Enligt statsrådets bedömning har de rättsliga grunderna valts på ett korrekt sätt.

Statsrådet anser att förslagen är förenliga med proportionalitetsprincipen och utifrån en helhetsbedömning förenliga med subsidiaritetsprincipen. Statsrådet anser att man med fog anse att de mål som presenteras i kommissionens förslag i huvudsak inte kan uppnås genom medlemsstaternas åtgärder med beaktande av deras gränsöverskridande konsekvenser. Enligt statsrådets bedömning är förslaget i huvudsak förenligt med subsidiaritetsprincipen. Med tanke på förverkligandet av subsidiaritetsprincipen fäster statsrådet dock uppmärksamhet vid förslagen om stöd för bostäder till överkomlig kostnad, enligt vilka medlemsstaterna skulle kunna rikta EU-finansieringsandelar som allokaterats till programmen till att stödja bostäder till överkomlig kostnad och genomföra reformer i anslutning till detta.

5 Förslagets konsekvenser

I kommissionens förslag till förordning som skulle ändra de författningar som trädde i kraft 2021 ingår ingen konsekvensbedömning. Förslagen grundar sig på kommissionens vice ordförande Fittos konsultationer i medlemsstaterna samt konsekvensbedömningar av fonderna för programperioden 2021–2027.

Förslagen ökar inte Finlands sammanhållningsmedel under innevarande programperiod. I och med förslagen kan däremot den totala volymen av program som genomförs i Finland minska om programmet ändras för att inkludera nya prioriteringar för vilka man ansöker om en förhöjd EU-medfinansieringsgrad. Detta beror på att det inte längre skulle krävas nationell medfinansiering för att få EU-finansiering. På motsvarande sätt skulle detta på nationell nivå frigöra medel som ursprungligen hade anvisats för den obligatoriska nationella medfinansieringen.

Förslagen har i sig inga konsekvenser för den nationella lagstiftningen.

I sina lagstiftningsförslag föreslår kommissionen inga ändringar i unionens regler för statligt stöd när det gäller halvtidsöversynen av sammanhållningspolitiken.

5.1 Konsekvenser för EU:s budget

Förslagen genomförs inom ramen för EU:s fleråriga budgetram för innevarande period. Förslagen har inte några konsekvenser för åtagandebemyndigandena enligt EU:s budget, eftersom inga ändringar föreslås i betalningstaken för den finansiering som beviljas de operativa programmen ur fonderna under programperioden 2021–2027.

Förslagen ökar och tidigarelägger behovet av betalningsbemyndiganden för 2026 och ökar trycket på maximal användning av betalningsbemyndigandena under de närmaste åren. Behovet av betalningsbemyndiganden ökar eftersom kommissionen föreslår högre förfinansieringar (30 %), EU-finansiering på 100 procent och en utvidgning av stödberättigande åtgärder till att omfatta bland annat investeringar i säkerhet och försvar, åtgärder inom sammanhållningspolitiken som ökar utbudet av bostäder till överkomlig kostnad samt utvidgning av stödet till storföretag. Kommissionen bedömer dock att förslagen inte påverkar betalningsbemyndigandena som helhet, utan att betalningsbehovet jämnas ut senare under programperioden.

I kommissionens förslag har man inte kunnat förutse ett exakt belopp för budgeteffekterna, eftersom det ännu inte är känt i vilken omfattning medlemsstaternas nationella och regionala program kommer att ändras. Preliminärt bedömer kommissionen att nettoeffekten av betalningsbemyndigandena för 2026 skulle vara en ökning på 3,6 miljarder euro för Eruf och FRO samt en ökning på 0,5 miljarder euro för ESF+ för betalningsbehoven 2026.

Kommissionens senare budgetförslag om anpassning av betalningsbemyndigandena behandlas i samband med processen för godkännande av EU:s budget.

5.2 Konsekvenser för den nationella budgeten

Vilka de exakta konsekvenserna för programmets innehåll och den nationella budgeten blir beror på de nationella lösningarna. Om Finland omfördelar sammanhållningsmedel till de nya prioriteringarna i halvtidsöversynen, får dessa åtgärder en förhöjd förfinansiering på 30 procent. Då är förfinansieringsandelen sammanlagt 30,5 procent. Dessutom kan de åtgärder som riktas till de nya prioriteringarna få en EU-finansieringsgrad på 100 procent. Den höjda EU-medfinansieringsgraden minskar på motsvarande sätt behovet av nationell budgetfinansiering.

Detta skulle samtidigt minska programmets totala volym under slutet av programperioden 2026–2030. Risken minskar för att den finansiering som reserverats för Finland inte utnyttjas till fullo.

Om omfördelningen till dessa nya prioriteringar uppgår till minst 15 procent av programmets EU-finansiering, skulle hela programmet få förhöjd förfinansiering på 4,5 procent av programmets andel från Eruf och ESF+ utöver den ovan nämnda förhöjda förfinansieringen per prioritering, och om programmet omfattar unionens östra gränsregioner skulle hela programmet få ytterligare förfinansiering på 9,5 procent. EU-delfinansieringen av programmet Ett förnybart och kompetent Finland som gäller Fastlandsfinland uppgår till cirka 1,935 miljarder euro, och en minimiandel på 15 procent av det skulle innebära en omfördelning av cirka 290 miljoner euro från de planerade åtgärderna till de nya prioriteringarna. Kommissionens förslag innehåller dock fortfarande osäkerhetsfaktorer i anslutning till beräkningen av andelen på 15 procent. Faktorer som bör preciseras är bland annat beaktandet av NGEU-finansieringsandelen från faciliteten för återhämtning och resiliens vid beräkningen av FRO:s andel.

Förslagen till programändringar bör behandlas i en övervakningskommitté bestående av nationella och regionala partner och representanter för kommissionen. Enligt reglementet för statsrådet beslutar statsrådets allmänna sammanträde om Europeiska unionens regional- och strukturpolitiska program, varefter eventuella förslag till programändringar lämnas till kommissionen för godkännande.

6 Förslagets förhållande till grundlagen och till grundläggande och mänskliga rättigheter

Konsekvenserna för de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna beror på införandet av de föreslagna nya åtgärderna i EU:s regional- och strukturpolitiska program.

Kommissionen har inte publicerat sina egna bedömningar av förslagets konsekvenser för de grundläggande fri- och rättigheterna.

Statsrådet bedömer att förslagen i anslutning till halvtidsöversynen av sammanhållningspolitiken främjar allas rätt till liv och till personlig frihet, integritet och trygghet som tryggas genom Finlands grundlag (731/1999). Kommissionens förslag ökar också möjligheterna att stödja bostads- och miljörelaterade rättigheter med EU-medel.

Bestämmelserna i anslutning till förslaget om Europeiska fonden för justering av globaliseringseffekter kan främja rätten till arbete enligt 18 § i Finlands grundlag.

7 Ålands ställning

Självstyrelselagen för Åland (1144/1991) innehåller bestämmelser om Ålands och rikets behörigheter i 18 och 27 §.

Enligt 18 § i självstyrelselagen har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om främjande av sysselsättningen och näringsverksamhet med vissa begränsningar.

Landskapet Åland svarar för beredningen och förvaltningen i landskapet av de program som avses i kommissionens förslag.

8 Behandlingen av förslaget i Europeiska unionens organ och övriga medlemsstaters ställningstaganden

Förslagen till förordning behandlas i rådets arbetsgrupp för strukturåtgärder och de yttersta randområdena, med undantag av förslaget om Europeiska fonden för justering för globaliseringseffekter, som behandlas i arbetsgruppen för sociala frågor.

Medlemsstaterna har ännu inte framfört sina ståndpunkter. Majoriteten av medlemsstaterna är för en utvidgning av de stödberättigande åtgärderna till investeringar i säkerhet och försvar. Vissa medlemsstater har däremot preliminärt kritiserat de förhöjda förfinansieringarna och EU-finansieringsandelen samt utvidgningen av stödet till storföretag och förslagets omfattande tematiska täckning. Rådet förväntas komma med en preliminär allmän riktlinje tidigast i slutet av maj.

I Europaparlamentet är det utskottet för regional utveckling REGI som är ansvarigt utskott för alla andra förslag än förslaget om Europeiska fonden för justering för globaliseringseffekter, som utskottet för sysselsättning och sociala frågor EMPL ansvarar för. Budgetutskottet behandlar förslagen i fråga om budgetkonsekvenserna.

Utskottet för regional utveckling beslutade vid en omröstning i samband med ett extra sammanträde den 5 maj 2025 att godkänna kommissionens vice ordförande Fittos begäran om att behandla kommissionens förslag i ett påskyndat förfarande.

9 Den nationella behandlingen av förslaget

E 30/2025 rd:

Sektionen för regional- och strukturpolitik (EU4), begränsad sammansättning 11.4.2025, skriftligt förfarande 15–16.4.2025

EU-ministerutskottet 25.4.2025.

På grund av den brådskande behandlingen på EU-nivå lämnades en brådskande E-skrivelse (E 30/2025 rd) den 25 april 2025 om ett ärende som avses i 96 § i grundlagen. Statsrådets skrivelse innehåller inga nya ståndpunkter i förhållande till E-utredningen.

Stora utskottet 16.5.2025 (StoUU 2/2025 rd).

10 Statsrådets ståndpunkt

Riksdagen har i samband med behandlingen av E-skrivelsen av den 25 april 2025 fått följande ställningstaganden:

I U-skrivelsen om programmet för europeisk försvarsindustri (U 30/2024 rd) har följande ståndpunkter bildats:

Statsrådet stöder utvecklingen av de incitament som inom ramen för EU ska tas fram för kapacitetsutveckling och investeringar i försvarsindustri. När det gäller utvecklingen av marknaden för försvarsprodukter betonar statsrådet vikten av att främja särskilt små och medelstora företags tillgång till leveranskedjorna inom försvarsområdet och att trygga företagen jämlika verksamhets- och konkurrensmöjligheter.

I utredning E 21/2025 rd om ReArm Europe-planen har följande ståndpunkter bildats:

Statsrådet förhåller sig positivt till ReArm Europe-planen, som kommissionen lagt fram i syfte att stärka det europeiska försvaret i det exceptionella säkerhetsläget.

Statsrådet förhåller sig positivt till kommissionens förslag om flexibla möjligheter att rikta enskilda medlemsländers sammanhållningsmedel till försvarsinvesteringar. Statsrådet fäster uppmärksamhet vid den föreslagna omfattande listan över strategiska prioriteringar. För statsrådet är det viktigt att EU-finansieringen till forskning och innovation grundar sig på öppen konkurrens och hög kvalitet. Statsrådets mål är att det primära fokuset för de nya strategiska prioriteringar som föreslås för den innevarande ramperioden ska ligga på försvar, säkerhet och beredskap. Statsrådet kan godkänna en utgångspunkt där EU:s förfinansiering till medlemsstaterna och EU-finansieringsandelen höjs när de omfördelas till ovan nämnda strategiska prioriteringar.

Dessa ståndpunkter kompletteras på följande sätt:

Statsrådet stöder kommissionens förslag att fördela sammanhållningsmedel för att öka den övergripande säkerheten.

Statsrådet anser att projekt inom militär rörlighet, byggande av infrastruktur som tjänar försvaret och en mångsidig utveckling av försvarsindustrin stärker regionernas konkurrenskraft och ökar sysselsättningen.

Statsrådet kan stödja kommissionens förslag om en exceptionell höjning av förfinansieringen och EU-finansieringsandelarna för att påskynda nödvändiga försvars- och säkerhetsinvesteringar. Statsrådet anser dock att en höjning av förfinansieringen och EU-finansieringsandelarna för andra nya åtgärder ännu bör bedömas som en del av förslagen som helhet. Statsrådet anser dessutom att den andel på 15 procent av programmets totala finansiering som utgör gränsen för tillräckligt betydande programändringar som berättigar till förhöjd förfinansiering och EU-medfinansieringsgrad bör preciseras under förhandlingarna i fråga om beräkningsgrunderna för procentandelen i fråga.

Statsrådet anser att ändringarna i bestämmelserna om stödberättigande inom sammanhållningspolitiken bör vara tidsbegränsade i enlighet med kommissionens förslag.

Statsrådet anser det vara viktigt att halvtidsöversynen inte direkt eller indirekt försvagar en effektiv tillämpning av rättsstatsvillkoret.

Statsrådet förhåller sig mycket reserverat till att de föreslagna nya specifika målen i anslutning till bostäder till överkomlig kostnad läggs till i fonderna Eruf och FRO. I enlighet med regeringsprogrammet värnar statsrådet om en tydlig behörighetsfördelning mellan unionen och medlemsländerna.

I fråga om Europeiska fonden för justering av globaliseringseffekter stöder statsrådet förslaget att vid strukturomvändningar som är betydande till sin omfattning redan i förväg rikta åtgärder som fokuserar på att förbättra kompetensen och sysselsättningsförutsättningarna till arbetstagare som hotas av uppsägning. Statsrådet anser att det bör fastställas ett årligt maximibelopp för det stöd som ett enskilt företag kan beviljas ur Europeiska fonden för justering för globaliseringseffekter på grund av fondens begränsade anslag. Statsrådet anser att det är viktigt att genomförandet av Europeiska fonden för justering av globaliseringseffekter är snabbt, smidigt och förutsägbart.

Statsrådet anser att det är motiverat att Europa strävar efter tillväxt baserad på ren ekonomi och anser att sammanhållningspolitiken kan stödja utvecklingen av en gynnsam verksamhetsmiljö som främjar detta mål genom att stärka unionens konkurrenskraft utifrån hållbar förädlingsindustri och lösningar inom bioekonomi och cirkulär ekonomi.

Statsrådet tar närmare ställning till betalningsbemyndigandena i EU:s budget för 2026 i samband med beredningen av EU:s budget.